

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ
ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2008

Λογοτεχνία Κατεύθυνσης

Διονύσιος Σολωμός Ο ΚΡΗΤΙΚΟΣ

1 [1.8]

.....
.....
Έκοίτα, κι ήτανε ακόμη τ' ακρογάλι
« Άστροπελέκι μου καλό, γιά ξαναφέξε πάλι!»
Τρία αστροπελέκια επέσανε, ένα ξοπίσω στ' άλλο
Πολύ κοντά στην κορασιά με βρόντημα μεγάλο·
5 Τά πέλαγα στην άστραπή κι ο ουρανός άντηξαν,
Οί ακρογιαλιές και τά βουνά μ' όδες φωνές κι άν είχαν.

2 [19.]

Πιστέψετε π' ό,τι θά πώ είναι άκριβή άλήθεια,
Μά τέσ πολλές λαβωματιές πού μόφαγαν τά στήθια,
Μά τούς συντρόφους πόπεσαν στην Κρήτη πολεμώντας,
Μα τήν ψυχή πού μ' έκαψε τόν κόσμο άπαρατώντας.
5 (Λάλησε, Σάλπιγγα! κι εγώ τό σάβανο τινάζω,
Και σχίζω δρόμο και τς άχνούς άναστημένους κράζω:
«Μήν είδατε τήν όμορφιά πού τήν Κοιλάδα άγιάζει;
Πέστε, να ιδείτε τό καλό έσεις κι ό,τι σās μοιάζει.
Και τός δε μένει από τή γή· νίός ουρανός έγίνη·
10 Σάν πρώτα εγώ τήν άγαπώ και θά κριθώ μ' ατήνη.
-Ψηλά τήν είδαμε προί· τής τρέμαν τά λουλουδια
Στη θύρα τής Παράδεισος πού έβγήκε με τραγούδια·
Έψαλλε τήν Άνάσταση χαροποιά ή φωνή της,
Κι έδειχεν άνυπομονιά γιά να μπει στο κορμί της·
15 Ό ουρανός όλόκληρος άγρίκαε σαστισμένος,
Τό κάψιμο άργοπόρουνε ό κόσμος ό άναμμένος·
Και τώρα όμπρός τήν είδαμε· όγλήγορα σαλεύει·
Όμως κοιτάζει έδω κι εκεί και κάποιονε γυρεύει»).

4 [21.]

Έκοίταξε τ' άστέρια, κι εκείνα άναγαλλιάναν,
Και τήν άχτινοβόλησαν και δέν τήν έσκεπάζαν·
Κι από τό πέλαο, πού πατεί χωρίς να τό σουφρώνει,
Κυπαρισσένιο άνάερα τ' άνάστημα σηκώνει,
5 Κι άνεί τς άγκάλες μ' έρωτα και με ταπεινοσύνη,
Κι έδειξε πάσαν όμορφιά και πάσαν καλοσύνη.
Τότε από τό φώς μεσημερνό ή νύχτα πλημμυρίζει,
Κι ή χτίσις έγινε ναός πού όλούθε λαμπυρίζει.
Τέλος σ' έμέ πού βρίσκομουν όμπρός της μέσ στα ρείθρα,
10 Καταπώς στέκει στο Βοριά ή πετροκαλαμίθρα,
Όχι στην κόρη, αλλά σ' έμέ τήν κεφαλή της κλίνει·
Τήν κοιτάξα ό βαριόμοιρος, μ' έκοίταζε κι εκείνη.
Έλεγα πώς τήν είχα ιδει πολύν καιρόν όπίσω,
Κάν σέ ναό ζωγραφιστή με θαυμασμό περίσσο,
15 Κάνε τήν είχε έρωτικά ποιήσει ό λογισμός μου,
Κάν τ' όνειρο, όταν μ' έθρεφε τό γάλα τής μητρός μου·
Ότανε μνήμη παλαιή, γλυκιά κι άστοιχισμένη,
Πού όμπρός μου τώρα μ' όλη της τή δύναμη προβαίνει·
Σάν τό νερό πού τό θωρεί τό μάτι ν' άναβρίζει
20 Ξάφνου όχ τά βάθη του βουνού, κι ό ήλιος τό στολίζει.
Βρύση έγινε τό μάτι μου κι όμπρός του δέν έθώρα,

Κι έχασα αυτό τό θεικό πρόσωπο γιά πολλή ώρα,
Γιατί άκουγα τά μάτια της μέσα στα σωθικά μου,
Πού έτρέμαν και δέ μ' άφηναν να βγάλω τή μιλιά μου·
25 Όμως αυτοί είναι θεοί, και κατοικούν άπ' όπου
Βλέπουνε μέσ στην άβυσσο και στην καρδιά τ' άνθρώπου,
Κι ένιωθα πώς μου διάβαζε καλύτερα τό νοϋ μου
Πάρεξ άν ήθελε τής πώ με θλίψη του χειλιού μου:
«Κοίτα με μέσ στα σωθικά, πού φύτρωσαν οί πόνοι
.....
.....
30 Όμως έξεχειλίσανε τά βάθη τής καρδιάς μου·
Τ' άδελφια μου τά δυνατά οί Τούρκοι μου τ' άδράξαν,
Τήν άδελφή μου άτίμησαν κι άμέσως τήν έσφάξαν,
Τόν γέροντα τόν κύρη μου έκάψανε τό βράδι,
Και τήν αυγή μου ρίξανε τή μάνα στο πηγάδι.
35 Στην Κρήτη.....
Μακριά πό κείθ' έγίόμισα τέσ φούχτες μου κι έβγήκα.
Βοήθα, Θεά, τό τρυφερό κλωνάρι μόνο να έχω
Σέ γκρεμό κρέμουμεναι βαθύ, κι αυτό βαστώ μονάχο».

5 [22.]

5 Έγώ από κείνη τη στιγμή δέν έχω πλιά τό χέρι,
Π' άγνάντευεν Άγαρηνό κι έγύρευε μαχαίρι·
Χαρά δέν του ναι ό πόλεμος· τ' απλώνω του διαβάτη
Ψωμοζητώντας, κι έρχεται με δακρυμένο μάτι·
55 Έπαψε τέλος κι άδειασεν ή φύσις κι ή ψυχή μου,
Πού έστέναξε κι έγίόμισεν ευθύς όχ τήν καλή μου·
Και τέλος φθάνω στο γιάλό τήν αρραβωνιασμένη,
Τήν άπιθώνω με χαρά, κι ήτανε πεθαμένη.

Θέματα

1. Ο Σολωμός επηρεάστηκε ιδιαίτερα από το δημοτικό τραγούδι. Ποια στοιχεία από το 1[18] και το 2[19] το πιστοποιούν;
2. Να εντοπίσετε τις αναδρομές στο 4[21] και να αναλύσετε τη σημασία τους.
3. Να αναλύσετε τους στίχους 5-8 στο απόσπασμα 5[22].
4. Ποια είναι τα κύρια μοτίβα της επτανησιακής ποίησης; Πώς αυτά εντοπίζονται στο ποίημα;
5. Παράλληλο κείμενο:
«Η Αναδυόμενη» (Ο Λάμπρος 32)
Στην κορυφή της θάλασσας πατώντας
Στέκει, και δε συγχύζει τα νερά της.
Που στα βάθη της μέσα ολόστρωτα όντας
Δεν έδειχναν το θεϊόν ανάστημα της.
Δίχως αύρα να πνέει, φεγγοβολώντας
Η αναλαμπή του φεγγαριού κοντά της
Συχνότερμε, σα να χε επιθυμήσει
Τα ποδάρια τα θεία να της φιλήσει.
Να εντοπίσετε τις ομοιότητες στη μορφή της γυναίκας και στην περιγραφή της στο απόσπασμά 4[21] και στο κείμενο.

Απαντήσεις

1. 1[18]
στ.3 Ο αριθμός «τρία»

στ.5-6 «πέλαγα», «ακρογιαλιές», «βουνά»: η συμμετοχή της φύσης που δίνεται στον πληθυντικό αριθμό και ενισχύει το δέος.

2[19]

στ.2-4 ο όρκος που έχει ιδιαίτερη βαρύτητα και δίνεται κλιμακωτά.

στ. 7-12 το σχήμα υποφοράς - ανθυποφοράς

Γενικά: ιαμβικός 15 σύλλαβος, ζευγαρωτή ομοιοκαταληξία, φύση, ηρωισμός, θρησκευτικό στοιχείο.

2. στ. 13-17 αναδρομή στο ευτυχισμένο και ξέγνοιαστο παρελθόν της παιδικής ηλικίας

στ. 29-36 Η ήττα από τους Τούρκους, οι οικογενειακές συμφορές και ο εκπατρισμός Σημ. Οι διαφορές του χτες (παιδική ηλικία) με το σήμερα (τα βάσανα του πολέμου)

3. Μέσα από την αναδρομή φαίνεται η μεταστροφή του ήρωα. Από την προηγούμενη μαχητικότητα και τον ηρωισμό που είχε επιδείξει στον πόλεμο, φτάνει σήμερα στην παραίτηση και στην αναζήτηση τρόπων επιβίωσης

Ανάλυση:

- το ηρωικό χτες
- η σημερινή πτώση
- το γιατί της μεταστροφής

4. Κύρια μοτίβα:

- θρησκεία
- πατρίδα
- φύση
- γυναίκα

Θρησκεία:

2[19] στίχοι 5 και εξής → η Δευτέρα Παρουσία, η ώρα της Κρίσης.

4[21] η περιγραφή της Φεγγαροντυμένης όπου της προσδίδονται θεϊκά στοιχεία.

Πατρίδα: ο πόλεμος στην Κρήτη και ο ηρωισμός του ήρωα.
Φύση: όλο το έργο εκτυλλίσεται στη θάλασσα, η οποία παίζει κυρίαρχο ρόλο στην εξέλιξη.

Γυναίκα: η Φεγγαροντυμένη και η αρραβωνιαστικά του ήρωα.

5. Το σκηνικό είναι το ίδιο, αφού και οι 2 γυναικείες μορφές εμφανίζονται στη θάλασσα. Επίσης είναι γυναίκες με θεϊκά στοιχεία που περιβάλλονται με φως. Τέλος, το φεγγάρι παίζει κυρίαρχο ρόλο και στα 2 αποσπάσματα, αφού περιλούζει τις μορφές με το φως του.

ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΕΠΙΜΕΛΗΘΗΚΑΝ ΤΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

Γ. ΧΑΣΙΑΚΗΣ
στον ΠΕΙΡΑΙΑ